

МРЕЖА ОРГАНИЗАЦИЈА ЗА ДЕЦУ СРБИЈЕ – МОДС

контакт: Саша Стефановић

e-mail: office@zadecu.org

датум 10. 7. 2015

Општи коментари

Мрежа организација за децу Србије - МОДС поздравља иницијативу Министарства просвете, науке и технолошког развоја да изменама и допунама Закона о основама система образовања и васпитања унапреди постојећа законска решења, отклони проблеме у пракси и усклади систем образовања и васпитања у Републици Србији са системом образовања и васпитања Европске уније и савременог света, како би на најефикаснији начин одговорило на динамичне промене како на економском, тако и социјалном плану у нашем друштву.

Полазећи од права детета на квалитетно образовање које је инклузивно и без дискриминације по било ком основу, очекујемо да нацрт овог Закона суштински и практично омогући да деца, ученици и одрасли са сметњама у развоју и инвалидитетом, без обзира на сопствене материјалне услове имају приступ свим нивоима образовања.

У складу са тим, од изузетне важности је успостављање и унапређење механизма за повећање обухвата деце из осетљивих група за предшколско образовање, нарочито пре укључивања у обавезни предшколски припремни програм.

Нова законска решења треба да буду у складу са концептом инклузивног образовања које је усмерено на дете и његову добробит и које захтева сарадњу свих учесника у систему образовања, препознавање значаја и улоге родитеља и развијање механизма за већу партиципацију деце. У супротности са тим је увођење посебних програма и уџбеника за децу са сметњама у развоју, јер се измене и прилагођавања врше на индивидуалном нивоу, а не на нивоу уџбеника.

На основу међународних конвенција, Устава и закона Републике Србије сматрамо да увођење посебних програма за ученике са сметњама у развоју није у складу са принципима инклузивног образовања.

Школско законодавство, у складу са стандардима савременог инклузивног образовања, уређује да се измене и прилагођавања садржаја наставних планова и програма врше на индивидуалном нивоу (за свако појединачно дете) и њихов смисао је да се ученику обезбеди прилагођавање у складу са његовим индивидуалним потребама, а на основу индивидуалног образовног плана (ИОП).

Предшколско васпитање и образовање треба да буде подједнако засновано на инклузивним принципима као и основно и средњошколско образовање и васпитање.

Родитељи су важан партнер у систему образовања и васпитања и законске измене не смеју да се крећу у правцу смањења партиципације родитеља и њихове улоге у органима управљања, школском одбору. Неопходно је развијати дух сарадње и равноправног учешћа родитеља уместо инсистирања на концепту обавеза и санкција.

Смањење осипања деце из система образовања и повећање безбедности деце зависи од сарадње родитеља и школе, и од понуђених мера и активности које укључују различите актере у школи пре ангажовања екстерне подршке и укључивања центара за социјални рад.

Остаје бојазан да се овим изменама не дозволи економско искоришћавање и дечији рад у школама, имајући у виду да је законска граница која омогућава деци рад 15 година.

Предлог измена и допуна Закона о основама система образовања и васпитања

Члан 3 Закона, став 3, тачка 4 додаје се „укључујући додатну подршку“ и гласи:

4) могућности да деца, ученици и одрасли са сметњама у развоју и са инвалидитетом, без обзира на сопствене материјалне услове имају приступ свим нивоима образовања у установама, **укључујући додатну подршку**, а лица смештена у установе социјалне заштите, болесна деца, ученици и одрасли остварују право на образовање за време смештаја у установи и током болничког и кућног лечења

Образложење:

Систем образовања и васпитања мора да обезбеди за сву децу, ученике и одрасле са сметњама у развоју и инвалидитетом, без обзира на сопствене материјалне услове, приступ свим нивоима образовања, при чему је неопходно обезбедити и укључити адекватну додатну подршку.

Члан 6 Закона, став 3 после „у посебној предшколској групи или школи“ додаје се „када је то у најбољем интересу детета и ученика“ тако да гласи:

Лица са сметњама у развоју и са инвалидитетом имају право на образовање и васпитање које уважава њихове образовне и васпитне потребе у редовном систему образовања и васпитања, у редовном систему уз појединачну, односно групну додатну подршку или у посебној предшколској групи или школи **када је то у најбољем интересу детета и ученика**, у складу са овим и посебним законом.

Образложење:

Из предложене измене Нацрта закона није јасно шта су посебне предшколске групе или школе за децу са сметњама у развоју. Како се отварају, како се уписују деца? Зато је начелни предлог да се у овом случају нагласи принцип најбољег интереса детета, како би се избегло аутоматско уписивање и разврставање деце у посебна одељења и школе.

Члан 4. Нацрта закона - додат је **нови члан 7а Закона** којим се уводи могућност организовања заједничке стручне службе за више установа на основу уговора о пословној сарадњи између установа на територији јединице локалне самоуправе, у складу са одлуком органа управљања установа и уз сагласност Министарства при чему би ова служба обављала финансијско-рачуноводствене, административне, помоћно-техничке и послове одржавања.

Коментар:

Ова новина се образлаже тиме да омогућује рационализацију броја запослених који обављају рачуноводствене, административне, помоћно техничке и послове одржавања.

Овом приликом желимо да укажемо да свака рационализација није добра и да изразимо бојазан из угла родитеља, иако у нацрту стоји да је у питању могућност, а не обавеза. Предложеном рационализацијом се родитељима увећава време утрошено на достављање нпр. уверења рачуноводству (јер морамо чекати да радник рачуноводства обави све своје послове у другим школама или да га тражимо у другим школама за које обавља све послове).

Такође, одржавање хигијене у школама је кључна ствар и она не може да зависи од расположивог дневног слободног времена радника који исти посао обављају у више школа.

Подаци у евиденцијама

Члан 10б Закона, став 6 се раздваја на два става – став 6 и став 7

Став 6 се мења и гласи:

За одређивање здравственог статуса деце и ученика прикупљају се подаци добијени на основу редовних систематских прегледа односно медицинске документације.

Став 7 гласи:

За одређивање потребне додатне образовне, здравствене и социјалне подршке прикупљају се подаци добијени на основу процене интерресорне комисије о потреби за пружањем додатне образовне, здравствене и социјалне подршке детету и ученику.

Ставови 7, 8 и 9 постају ставови 8, 9 и 10.

Образложење:

Постојећа одредба у закону упућује да се проценом образовне, здравствене и социјалне подршке одређује здравствени статус деце, а што није сврха те процене.

Члан 10. Нацрта закона Члан 10ф

У члану 10ф став 2, тачка 1 и 2 у синтагми „пружање помоћи“ брише се „помоћи“ и додаје „додатне образовне, здравствене и социјалне подршке детету/ученику“ тако да тачка 1 и 2 гласе:

- 1) прикупља и обрађује податке о деци и ученицима за које је покренут поступак процене потребе за пружањем **додатне образовне, здравствене и социјалне подршке детету/ученику**;
- 2) води збирку података о деци и ученицима за које је покренут поступак процене потребе за пружањем **додатне образовне, здравствене и социјалне подршке детету/ученику** и евиденцију о тој збирци података;

Образложење:

Потребно је доследно и конзистентно користити термин који указује на сврху прикупљања података – пружање **додатне образовне, здравствене и социјалне подршке детету/ученику**.

Члан 13 Закона став 3 додаје се тачка 14 која гласи:

члан из реда савеза удружења која представљају децу и родитеље, са листе кандидата коју заједнички подносе ова удружења

Образложење

Иако су родитељи и деца крајњи корисници система образовања и васпитања и због тога, природно, велики део свог времена упућени на школу, а школе упућене на сарадњу са родитељима, иако је прокламовано да је школа усмерена на дете и на његову добробит, једино деца и родитељи нису заступљени у Националном просветном савету. Крајње је нелогично да корисници система немају могућност да утичу на систем. Јасно је да управо

представници родитеља и деце могу највише допринети праћењу и анализирању стања образовања на свим нивоима, и пружајући релевантне информације допринети утврђивању праваца развоја и унапређивања квалитета предшколског, основног и средњег општег и уметничког образовања и васпитања.

Удружења за децу и родитељска удружења су веома добро повезана и умрежена и могу равноправно да доставе предлог свог кандидата. Поред тога, преко мреже организација за децу могу се укључити деца и развити механизми за консултације Националног просветног савета са децом.

Члан 15. Нацрта закона - у члану 19. Закона у ставу 1 брисати тачку 3 која гласи:

3) услова за остваривање посебних програма за децу и ученике са сметњама у развоју и са инвалидитетом у области предшколског, основног и средњег образовања и васпитања.

Образложење:

У члану 15. Нацрта закона - у члану 19. Закона додато је да Завод за унапређивање образовања и васпитања, у оквиру Центра за развој програма и уџбеника, обавља стручне послове који се односе на припрему стандарда квалитета за уџбенике, приручника и наставних материјала, додатних наставних средстава, дидактичких и дидактичко игровних средстава и електронског додатка уз уџбеник, као и услова за остваривање посебних програма за децу и ученике са сметњама у развоју и са инвалидитетом у области предшколског, основног и средњег образовања и васпитања.

На основу међународних конвенција, Устава и закона Републике Србије сматрамо да увођење посебних програма за ученике са сметњама у развоју није у складу са принципима инклузивног образовања.

Школско законодавство, у складу са стандардима савременог инклузивног образовања, уређује да се измене и прилагођавања садржаја наставних планова и програма врше на индивидуалном нивоу (за свако појединачно дете) и њихов смисао је да се ученику обезбеди прилагођавање у складу са његовим индивидуалним потребама, а на основу индивидуалног образовног плана (ИОП).

Члан 25 Закона став 2 тачка 1 се допуњује после речи васпитања са „уз консултације са представницима родитеља, ученика и организација цивилног друштва“ тако да гласи:

1) планира и прати развој образовања и васпитања уз консултације са представницима родитеља, ученика и организација цивилног друштва

Образложење:

Систем образовања као један од најзначајнијих сегмената којим једно друштво располаже, може се искористити за стварање инклузивног друштва и равноправно укључивање све деце у живот заједнице. Зато образовање представља кључ за развој и стварање инклузивног друштва, излазак из сиромаштва и постизање друштвене укључености деце.

Удружења за децу и удружења родитеља које су чланице МОДС-а поседују искуство, стручност, компетенцију, познавање корисника и ситуације у локалној средини, те могу бити, значајни партнер школама, школским управама и Министарству у спровођењу и унапређивању

програма у вези са образовањем деце, нарочито у пружању подршке деци која припадају маргинализованим групама и немају једнаке могућности да се укључе у живот заједнице.

Чланице МОДС-а већ дуги низ година активно учествују у изради образовних политика и стратешких докумената на локалном и националном нивоу; развиле су сарадњу са великим бројем образовних институција са којима делују на унапређивању доступности и квалитета образовања, односно на развијању инклузивног квалитетног образовања; раде на унапређивању професионалних компетенција наставног кадра путем разноврсних обука; повезују локалне институције различитих ресурса; развиле су и примењују различите програме за децу и породице којима се подржава развој и образовање деце; а све у циљу заједничког деловања на унапређивању образовања и општег положаја деце (системи образовања, здравствене и социјалне заштите, културе...). МОДС окупља удружења грађана која су развила значајне људске и програмске ресурсе; креирале различите инклузивне образовне моделе и форме сарадње чија би шира примена значајно допринела подизању квалитета наставног процеса и образовних исхода ученика.

Члан 27 Закона у ставу 1 у тачки 1 додати „и друга организација која испуњава стандарде за спровођење предшколског васпитања и образовања“ тако да гласи:

1) у предшколском васпитању и образовању - предшколска установа и друга организација која испуњава стандарде за спровођење предшколског васпитања и образовања

Образложење:

Неопходно је експлицитно навести да и друге установе и организације које испуњавају стандарде за спровођење предшколског васпитања и образовања могу да обављају делатност образовања и васпитања.

Члан 25. Нацрта закона - члан 33. Закона став 11 додати „са 15 година“ тако да гласи:

Деца и ученици **са 15 година** могу да се ангажују само у оквиру наставе, ваннаставних активности и образовно-васпитног процеса са циљем подстицања њиховог позитивног односа према раду, професионалне оријентације, развијања свести о одговорности за преузете обавезе, као и развоја позитивног односа према тимском раду, у складу са Уставом, потврђеним међународним конвенцијама, повељама, споразумима и законом.

Образложење:

Чланом 25. Нацрта закона се укида старосна граница од 15 година, која је била потребна да би се ученик ангажовао у проширеној делатности школе, те је тиме, сматрамо, отворен простор да и ученици првих разреда основне школе учествују у наведеној делатности, што није у складу са достигнутим нивоом права детета, као и принципом заштите од дечјег рада, установљеним међународним конвенцијама и протоколима. Предлажемо Министарству да врати границу од 15 година у овај члан(33 постојећег закона), како и иначе још увек стоји.

Подсећамо и на члан 32 Конвенције о правима детета

„Стране уговорнице признају право детета да буде заштићено од економског искоришћавања и од обављања било ког посла који би могао да буде опасан или би ометао школовање детета или би био штетан по здравље детета или за физички, душевни, морални или друштвени развој детета.“

Члан 34. Нацрта закона - Члан 54 Закона

Предлажемо да број родитеља у органу управљања буде 3.

Образложење:

Наведено је да је овакво решење прописано због потребе да у саставу овог органа буду претежно практичари, који познају систем образовања. Тиме што је неко родитељ, не значи да је своје личне стручне компетенције оставио у страну или заборавио. Смањењем броја родитеља у школском одбору, родитељи се искључују из равноправног приступа одлучивању у погледу свега што се односи на школовање њихове деце те се и посредно дискриминишу унижавањем њихових родитељских и других компетенција.

Поред тога није јасно, да ли у одбору средње школе има представника родитеља. То би такође било неприхватљиво за родитеље.

Члан 58. Закона, допунити новим ставом 8 који гласи:

“Савети родитеља основних и средњих школа се могу удруживати на локалном, окружном и републичком нивоу. Условe, поступак и начин њиховог организовања прописује министар посебним актом.”

Образложење:

Потребно је омогућити повезивање Савета родитеља на вишим нивоима и на тај начин подстаћи директну партиципацију, размену и олакшати комуникацију између родитеља који се налазе у истој локалној заједници и олакшати проналажење решења за проблеме који могу бити заједнички за школе које се налазе на већој територији.

Члан 58 Закона допунити 2 став са „односно предшколске установе“ тако да гласи:

У савет родитеља школе **односно предшколске установе** бира се по један представник родитеља ученика сваког одељења, односно васпитне групе ако школа остварује предшколски програм.

Образложење:

Чл. 58 потребно је законом предвидети и Савет родитеља предшколске установе (овај члан предвиђа састав и надлежност само савета родитеља школе, а притом не предвиђа сходну примену те одредбу на састав и надлежност савета родитеља предшколске установе мада је у овом члану претходно предвиђено да “установа има савет родитеља” па је због тога овај члан недоречен и неодређен.

Члан 69 Закона став 1 се допуњује „остварује индивидуализовани начин рада са дететом и индивидуализовани приступ у раду и програм подршке у складу са потребама детета у ризику од напуштања ППП“

и гласи:

Предшколска установа развија и остварује програме васпитања и образовања деце, у складу са основама програма предшколског васпитања и образовања и посебним законом, **остварује индивидуализовани начин рада са дететом и индивидуализовани приступ у раду и програм подршке у складу са потребама детета у ризику од напуштања ППП.**

Образложење:

Уколико се став 1 члана 69 Закона не допуни да предшколска установа остварује индивидуализовани начин рада са дететом и индивидуализовани приступ у раду и програм подршке у складу са потребама детета у ризику од напуштања ППП била би доведена у питању инклузија у предшколским установама.

Члан 69 Закона став 4 брисати

Образложење:

Брисати "Основна и средња школа за ученике са сметњама у развоју, у складу са врстом сметње, може да остварује прилагођене и измењене/посебне школске програме." - јер подразумева постојање више различитих програма, а не један за сву децу који се прилагођава, индивидуализује и на основу којег се за поједину децу мењају образовни стандарди, постигнућа и исходи.

Члан 69 Закона тачка 1 додати: „ако обезбеди прописане услове за рад са децом предшколског узраста - стручни кадар, опрему и адекватне физичке услове“ тако да гласи:

1) основна школа може да остварује и предшколски програм **ако обезбеди прописане услове за рад са децом предшколског узраста - стручни кадар, опрему и адекватне физичке услове.**

Образложење:

Неопходно је навести под којим условима и које услове мора да испуни школа за рад са децом предшколског узраста.

Члан 69 Закона тачка 2 брисати „предшколски програм“ и „васпитни програм“

Образложење:

Средња школа не треба да остварује предшколски програм, не видимо ни потребу ни смисао.

Члан 71 Закона став 4 мења се и гласи:

У оквиру предшколског програма остварују се диверсификовани програми, у складу са посебним законом, као обавеза предшколске установе, у складу са потребама и интересима деце и родитеља и јединице локалне самоуправе као и индивидуализовани начин рада са дететом и индивидуализовани приступ у раду и програм подршке у складу са потребама детета.

Образложење:

У складу са Стратегијом развоја образовања до 2020, свако дете у години пре ППП би требало да буде укључено у целодневни или у кратки диверсификовани програм, и то би требало унети у ЗОСОВ као право детета и обавезу ПУ и локалне управе да им обезбеди, уз финансијску подршку са националног нивоа за сиромашне општине, односно за похађање деце из осетљивих група.

Члан 77 Закона став 6 мења се и гласи:

Доношењу ИОП-а 2, претходи доношење, примена и вредновање ИОП-а, **разговор са родитељима односно старатељем детета односно ученика који попуњавају и посебно израђен формулар за доношење ИОП-а намењен родитељима**, као и прибављање мишљења интересорне комисије за процену потреба за додатном образовном, здравственом и социјалном подршком детету и ученику.

Члан 102 Закона став 7 брисати

Образложење:

Овај став је дискриминаторан јер нема потребе да постоје посебни уџбеници са посебним садржајима за ученике са сметњама у развоју. Прилагођавање садржаја се врши на нивоу појединог ученика у складу са индивидуалним могућностима и индивидуализованим приступом.

Прилагођеним уџбеником сматра се уџбеник који се формом, медијима и писмом прилагођава додатним образовним потребама деце, ученика и полазника (уџбеник у електронском формату, уџбеник у аудио формату, на Брајевом писму, увећани фонт, боја позадине и текста).

Члан 111 Закона став 1 мења се и гласи:

Ученик, његов родитељ, односно старатељ, **односно родитељ или старатељ детета**, који сматра да су **детету односно ученику повређена права** утврђена овим или посебним законом, доношењем или недоношењем одлуке након подношења пријаве, приговора или жалбе, односно ако је повређена забрана из чл. 44. и 45. овог закона, право из члана 103. овог закона, што утиче на статус ученика, има право да поднесе захтев за заштиту права Министарству, у року од осам дана од дана сазнања за повреду својих права.

Образложење:

Овај члан је у закону формулисан тако да родитељ или старатељ детета који сматра да су детету повређена права утврђена позитивним законодавством нема право да поднесе захтев за заштиту права министарству.

Члан 49. Нацрта закона:

Предлажемо допуну новим ставом

„Деца која полазе у пети разред, у току године у којој полазе у пети разред, пролазе посебан систематски преглед који у обиму одговара тзв.спортском прегледу. Услове, начин и поступак финасирања овог прегледа, као и категорије деце која могу добити финансијко ослобођење по

било ком основу, доноси министар, уз сарадњу Министарства здравља и Министарства спорта и омладине“.

Образложење:

Наведена допуна представља повишен ниво безбедности деце као и бриге о њиховом здрављу након неколико здравствених акцидената у школама, од којих су се неки завршили смртним исходом.

Члан 56 Нацрта Закона Члан 112а Закона

Овај члан се мора потпуно редефинисати јер је ограничавајући и рестриктиван. Права, обавезе и одговорност родитеља односно старатеља - цео овај члан је писан из угла школе, сем прва два става која су општија; сарадња није ни на који начин описана, не помиње се партнерство у доношењу одлука у постављању циљева и постизању исхода што је важно за сву децу, а поготово за децу са сметњама у развоју и инвалидитетом за коју се врши индивидуализација ... Установа се не обавезује да понуди облике сарадње који одговарају потребама и могућностима родитеља. Шта ће се десити ако родитељ не испуни своје обавезе? Да ли ће школа обавештавати центар за социјални рад после три дана да родитељ не врши своје обавезе ако није доставио оправдање? Где су мере на нивоу одељенског старешине, стручне службе, директора? Нису предвиђене мере подршке за родитеље који имају инвалидитет или породичне проблем или из других разлога не могу објективно да испуне ове обавезе.

Наведени члан може да има назив Партнерство установе и родитеља. Овај члан мора да садржи мере и активности које претходе пријави Центру за социјални рад.

Саветник за инклузивно образовање

Потребно је у закон унети посебну одредбу која предвиђа саветника за инклузивно образовање, као што су предвиђени просветни саветник у чл. 151 и 152 и саветник спољни сарадник у члану 153.

Члан 117 Закона Сарадник, педагошки и андрагошки асистент и помоћни наставник

Сматрамо да је потребно проширити и боље дефинисати педагошку асистенцију, дефинисати бар три улоге: асистент за подршку деци из ромске заједнице, асистент за подршку деци са сметњама у развоју и инвалидитетом и андрагошки асистент.

У том смислу потребно је дефинисати њихове улоге и услове запошљавања.

Улога асистента за подршку ромској деци и Асистента за подршку деци са сметњама у развоју и инвалидитетом би требало да буду пре свега усмерене на промену установе у циљу развоја веће инклузивности, а не да раде са појединачном децом. Посао и одговорност васпитача и наставника је да раде са децом и сарађују са породицом и то се не може пребацивати на асистенте. У том смислу би требало развити и услове за запошљавање и обуку, као и могућности за напредовање.

Потребно је регулисати статус асистената

- Запошљавање на дужи временски период од једне школске године, бар у срединама које имају нпр. велики број ромске деце и где је јасно да ће потреба за овом врстом асистенције установи, деци и родитељима бити дугорочнија.
- Асистент не мора нужно бити запослен само у једној установи већ може покривати и више њих, нпр. асистент за подршку деци са сметњама уколико нема великог броја деце може радити у више школа као што сада раде у више вртића/објекта предшколске установе
- Асистенти су део колектива ако имају предзнак педагошки онда би требало и да се едукују заједно са наставним кадром, у оквиру програма обуке акредитованих код ЗУОВ и од стране министра; посебна едукација само на почетку пре почетка рада као припема/иницијална једногодишња обука
- Дефинисати могућности напредовања, добијања статуса ментора и сл.
- Дефинисати могућност више нивоа плата за различите школске спреме
- За асистенте за подршку ромској деци као услов поставити познавање ромског језика и културе и везу са ромском заједницом, а ромско порекло би требало да буде предност при запошљавању
- ЗОСОВ треба да анаведе да се улога, статус и обука асистената уређује посебним правилником о асистенцији

Ако је педагошки/андрагошки асистент члан тима установе и запослен макар на годину дана мора имати и право одлучивања у органима и тимовима установе.

Потребно је у већој мери одредити улогу личног пратиоца детета/ ученика са сметњама у развоју и инвlidитетом - присуствује активностима и настави, помаже детету/ученику да се укључи у активности/наставу, помаже детету, ученику у бризи о себи и комуникацији са окружењем